

Presă și informare

Curtea de Justiție a Uniunii Europene
COMUNICAT DE PRESĂ nr. 85/22
Luxemburg, 17 mai 2022

Hotărârea Curții în cauza C-600/19 Ibercaja banco, în cauzele conexe C-693/19 SPV Project 1503, C-831/19 Banco di Desio e della Brianza și alții, precum și în cauzele C-725/19 Impuls Leasing România și C-869/19 Unicaja Banco

Clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii: principiile procedurale naționale nu pot constitui un obstacol în calea drepturilor conferite justițiabililor de dreptul Uniunii

Principiul efectivității impune un control eficient al caracterului potențial abuziv al clauzelor

Prin hotărârile sale de astăzi, Curtea, reunită în Marea Cameră, se pronunță cu privire la mai multe cereri de decizie preliminară formulate de instanțele spaniole, italiană și română referitoare la interpretarea Directivei 93/13/CEE¹ privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii.

Se solicită Curții să stabilească dacă principiile procedurale naționale, precum autoritatea de lucru judecat, pot limita competențele instanțelor naționale, în special de executare, pentru a aprecia caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale. Principiile de drept procedural intern care nu permit această apreciere la nivelul executării, inclusiv din oficiu de către instanța de executare, ca urmare a existenței unor hotărâri judecătorești naționale prealabile sunt compatibile cu Directiva 93/13?

Curtea amintește în această privință importanța pe care o are, atât în ordinea juridică a Uniunii, cât și în ordinile juridice naționale, **principiul autorității de lucru judecat**. Astfel, pentru a garanta atât stabilitatea dreptului și a raporturilor juridice, cât și o bună administrare a justiției, este necesar ca hotărârile judecătorești rămase definitive după epuizarea căilor de atac disponibile sau după expirarea termenelor prevăzute pentru exercitarea acestor căi de atac să nu mai poată fi contestate².

Cu toate acestea, mai întâi, Curtea amintește că sistemul de protecție pus în aplicare prin Directiva 93/13 se întemeiază pe ideea că un consumator se găsește într-o situație de inferioritate față de un profesionist în ceea ce privește atât puterea de negociere, cât și nivelul de informare³. Având în vedere o astfel de situație de inferioritate, Directiva 93/13 prevede că clauzele abuzive nu creează obligații pentru consumatori. Este vorba despre o dispoziție imperativă care urmărește să substituie echilibrul formal al contractului printr-un echilibru real⁴.

În continuare, Curtea arată că instanța națională este obligată să aprecieze din oficiu caracterul abuziv al unei clauze contractuale care intră în domeniul de aplicare al Directivei 93/13⁵ și că statele membre sunt obligate să prevadă mijloace adecvate și eficiente pentru a preveni utilizarea în continuare a clauzelor abuzive⁶.

¹ Directiva 93/13/CEE a Consiliului din 5 aprilie 1993 privind clauzele abuzive în contractele încheiate cu consumatorii (JO 1993, L 95, p. 29, Ediție specială, 15/vol. 2, p. 273).

² Hotărârea din 6 octombrie 2009, Asturcom Telecomunicaciones, [C-40/08](#).

³ Hotărârea din 26 ianuarie 2017, Banco Primus, [C-421/14](#).

⁴ Hotărârea din 21 decembrie 2016, Gutiérrez Naranjo și alții, [C-154/15](#), [C-307/15](#) și [C-308/15](#) (a se vedea [CP 144/2016](#)).

⁵ Hotărârea din 14 martie 2013, Aziz, [C-415/11](#) (a se vedea [CP n° 30/13](#)).

⁶ Hotărârea din 26 iunie 2019, Addiko Bank, [C-407/18](#).

În principiu, dreptul Uniunii nu armonizează procedurile aplicabile examinării caracterului pretins abuziv al unei clauze contractuale și, prin urmare, acestea țin de ordinea juridică internă a statelor membre. Dispozițiile procedurale naționale trebuie să respecte **principiul efectivității**, cu alte cuvinte să îndeplinească o cerință de protecție jurisdicțională efectivă⁷. În această privință, Curtea a considerat că, în lipsa unui control eficient al caracterului potențial abuziv al clauzelor contractului în discuție, respectarea drepturilor conferite de Directiva 93/13 nu poate fi garantată⁸.

Pe baza acestor considerații, Curtea pronunță cele patru hotărâri de astăzi.

Cauza C-869/19, Unicaja Banco

Cererea a fost formulată în cadrul unui litigiu între L, pe de o parte, și Banco de Caja España de Inversiones, Salamanca y Soria SAU, a cărei succesoare în drepturi este Unicaja Banco SA, pe de altă parte, în legătură cu neinvocarea din oficiu de către instanța națională de apel a unui motiv întemeiat pe încălcarea dreptului Uniunii. Instituția bancară a acordat lui L un împrumut ipotecar. Acest contract prevedea o „clauză prag” în temeiul căreia rata variabilă nu putea fi mai mică de 3 %. L a formulat o acțiune împotriva acestei instituții, pentru a obține nulitatea acestei clauze și restituirea sumelor percepute în mod nejustificat, susținând că această clauză trebuia declarată abuzivă din cauza lipsei sale de transparență. Instanța de prim grad de jurisdicție a admis acțiunea, limitând în timp efectele restitutorii în temeiul unei jurisprudențe naționale. Instanța de apel, sesizată de instituția bancară, nu a dispus restituirea totală a sumelor percepute în temeiul clauzei-„prag”, din moment ce L nu a declarat apel împotriva hotărârii pronunțate în primă instanță. Potrivit dreptului spaniol, dacă o parte a dispozitivului unei hotărâri nu este atacată de niciuna dintre părți, instanța de apel nu poate să îi înlăture orice efect sau să îl modifice. Această regulă prezintă similitudini cu autoritatea de lucru judecat. Așadar, **Curtea Supremă spaniolă** a solicitat Curții să se pronunțe cu privire la compatibilitatea dreptului național cu dreptul Uniunii, în special în ceea ce privește împrejurarea că o instanță națională, sesizată cu un apel împotriva unei hotărâri care limitează în timp restituirea sumelor plătite în mod nejustificat de consumator în temeiul unei clauze declarate abuzive, nu poate să invoce din oficiu un motiv întemeiat pe încălcarea Directivei 93/13 și să dispună restituirea totală a sumelor respective.

Amintind jurisprudența sa, **Curtea reafirmă că dreptul Uniunii se opune unei jurisprudențe naționale care limitează în timp efectele restitutorii doar la sumele plătite în mod nejustificat în temeiul unei clauze abuzive ulterior pronunțării hotărârii judecătorești care a constatat acest caracter abuziv**⁹.

Curtea consideră de asemenea că aplicarea principiilor procedurii jurisdicționale naționale în discuție este de natură să facă imposibilă sau excesiv de dificilă protecția acestor drepturi, aducând astfel atingere principiului efectivității. Astfel, **dreptul Uniunii se opune aplicării principiilor procedurii jurisdicționale naționale în temeiul cărora o instanță națională sesizată cu un apel împotriva unei hotărâri care limitează în timp restituirea sumelor plătite în mod nejustificat de consumator în temeiul unei clauze declarate abuzive nu poate să invoce din oficiu un motiv întemeiat pe încălcarea acestei dispoziții și să dispună restituirea totală a sumelor respective**, în cazul în care necontestarea acestei limitări în timp de către consumatorul în discuție nu poate fi atribuită unei pasivități totale din partea sa.

Cauza C-600/19, Ibercaja banco

Cererea a fost formulată în cadrul unui litigiu între MA, pe de o parte, și Ibercaja Banco SA, pe de altă parte, în legătură cu o **cerere de plată a dobânzilor datorate instituției bancare ca urmare a neexecutării de către MA și PO a contractului de împrumut ipotecar** încheiat între aceste părți. Instanța competentă a pronunțat executarea titlului ipotecar deținut de Ibercaja Banco și a încuviințat executarea pe cheltuiala consumatorilor. Abia în cursul procedurii de executare, tocmai după vânzarea la licitație a imobilului ipotecat, MA a invocat caracterul abuziv al clauzei referitoare

⁷ Hotărârea din 10 iunie 2021, BNP Paribas Personal Finance, [C-776/19-C-782/19](#) (a se vedea [CP n° 100/21](#)).

⁸ Hotărârea din 4 iunie 2020, Kancelaria Medius, [C-495/19](#).

⁹ Hotărârea Gutiérrez Naranjo și alții, [C-154/15](#), [C-307/15](#) și [C-308/15](#), citată anterior.

la dobânzile moratorii și al clauzei-prag, cu alte cuvinte atunci când efectul autorității de lucru judecat și al decăderii nu permit nici instanței să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor, nici consumatorului să invoce caracterul abuziv al clauzelor respective. Contractul a făcut obiectul unei examinări din oficiu în momentul deschiderii procedurii de executare ipotecară fără însă ca examinarea clauzelor în litigiu să fie nici menționată explicit, nici motivată.

Potrivit Curții, **dreptul Uniunii se opune unei legislații naționale care, ca urmare a efectului autorității de lucru judecat și a decăderii, nu permite nici instanței să examineze din oficiu caracterul abuziv al clauzelor contractuale în cadrul unei proceduri de executare ipotecară, nici consumatorului, după expirarea termenului de contestație, să invoce caracterul abuziv al clauzelor respective în această procedură sau într-o procedură declarativă ulterioară, atunci când clauzele menționate au făcut obiectul unei examinări din oficiu de către instanță în ceea ce privește caracterul lor eventual abuziv, însă hotărârea judecătorească care încuviințează executarea ipotecară nu cuprinde nici un motiv, chiar sumar, care să ateste existența acestei examinări și nici nu precizează că aprecierea efectuată de instanța respectivă în urma examinării menționate nu va mai putea fi repusă în discuție în lipsa contestației formulate în termenul amintit.**

Cu toate acestea, **atunci când procedura de executare ipotecară a încetat, iar drepturile de proprietate au fost transferate unui terț, instanța nu mai poate să efectueze o examinare a caracterului abuziv al clauzelor contractuale care ar conduce la anularea actelor care transferă proprietatea și să repună în discuție securitatea juridică a transferului de proprietate efectuat deja către un terț. Cu toate acestea, într-o asemenea situație, consumatorul trebuie să fie în măsură să invoce într-o procedură ulterioară distinctă caracterul abuziv al clauzelor contractului de împrumut ipotecar pentru a-și putea exercita în mod efectiv și pe deplin drepturile în temeiul acestei directive pentru a obține repararea prejudiciului financiar cauzat prin aplicarea acestor clauze.**

Cauzele conexate C-693/19, SPV Project 1503, și C-831/19, Banco di Desio e della Brianza și alții

Cererile au fost formulate în cadrul unor litigii între SPV Project 1503 Srl și Dobank SpA, în calitate de mandatar al Unicredit SpA, pe de o parte, și YB, pe de altă parte, precum și între Banco di Desio e della Brianza SpA și alte instituții de credit, pe de o parte, și YX și ZW, pe de altă parte, în legătură cu **proceduri de executare silită întemeiate pe titluri executorii care au dobândit autoritate de lucru judecat.** Instanțele italiene de executare ridică problema caracterului abuziv al clauzei penale și al celei care prevede o dobândă moratorie la contractele de finanțare, precum și problema caracterului abuziv al anumitor clauze ale contractelor de fidejusiune. Acestea sunt contractele pe baza cărora creditorii au obținut somații de plată devenite definitive. Totuși, instanțele arată că, în temeiul principiilor de drept procedural intern, în lipsa unei contestații din partea consumatorului, autoritatea de lucru judecat a unei somații de plată acoperă caracterul neabuziv al clauzelor contractului de fidejusiune, chiar și în lipsa oricărei examinări explicite, de către instanța care a pronunțat această somație, a caracterului abuziv al clauzelor respective.

Curtea consideră că o asemenea reglementare națională **poate să lipsească de conținut obligația care revine instanței naționale de a efectua o examinare din oficiu a caracterului eventual abuziv al clauzelor contractuale.** Cerința unei protecții jurisdicționale efective impune ca instanța de executare să poată aprecia, inclusiv pentru prima dată, caracterul eventual abuziv al clauzelor contractuale care au servit drept temei al unei somații de plată emise de o instanță la cererea unui creditor și împotriva căreia debitorul nu a formulat contestație.

Cauza C-725/19, Impuls Leasing România

Cererea a fost formulată în cadrul unui litigiu între IO, pe de o parte, și Impuls Leasing România IFN SA, pe de altă parte, în legătură cu o contestație la executare împotriva unor acte de executare silită privind un contract de leasing financiar. Instanța de trimitere arată că contractul de leasing pe baza căruia a fost inițiată procedura de executare silită anumite clauze care ar putea fi considerate abuzive.

Cu toate acestea, reglementarea română nu permite instanței de executare a unei creanțe, sesizată cu o contestație la executarea respectivă, să aprecieze, din oficiu sau la cererea consumatorului, caracterul abuziv al clauzelor unui contract încheiat între un consumator și un profesionist care constituie titlu executoriu, pentru motivul că există o acțiune de drept comun în cadrul căreia caracterul abuziv al clauzelor unui astfel de contract poate fi controlat de instanța sesizată cu acțiunea respectivă. Desigur, sesizată cu o acțiune distinctă de cea referitoare la procedura de executare silită, instanța de fond dispune de posibilitatea de a suspenda procedura menționată. Totuși, consumatorul care solicită suspendarea procedurii de executare silită este obligat să plătească o cauțiune, calculată pe baza valorii obiectului acțiunii.

Or, potrivit Curții, este probabil ca un debitor care nu își execută obligația de plată să nu dispună de resursele financiare necesare pentru a constitui garanția cerută. În plus, aceste costuri nu pot descuraja consumatorul să sesizeze instanța în vederea examinării naturii potențial abuzive a clauzelor, situație se regăsește cu atât mai mult atunci când valoarea obiectului acțiunilor formulate depășește semnificativ valoarea totală a contractului.

Curtea consideră, așadar, că dreptul Uniunii nu permite o asemenea reglementare națională.

MENȚIUNE: Trimiterea preliminară permite instanțelor din statele membre ca, în cadrul unui litigiu cu care sunt sesizate, să adreseze Curții întrebări cu privire la interpretarea dreptului Uniunii sau la validitatea unui act al Uniunii. Curtea nu soluționează litigiul național. Este de competența instanței naționale să soluționeze cauza conform deciziei Curții. Această decizie este obligatorie, în egală măsură, pentru celelalte instanțe naționale care sunt sesizate cu o problemă similară.

Document neoficial, destinat presei, care nu angajează răspunderea Curții de Justiție.

Textul integral și rezumatul hotărârii ([C-600/19](#), [C-693/19](#) și [C-831/19](#), [C-725/19](#), [C-869/19](#)) se publică pe site-ul CURIA în ziua pronunțării.

Persoana de contact pentru presă: Corina-Gabriela Socoliuc ☎ (+352) 4303 4293 *Imagini de la pronunțarea*